

Hollászbán

Néhány napot egy görög félsziget csücskén, Szartiban töltöttünk, szemben a másik félsziget csúcsával, Thesszaloni-kivel, ahová Pál apostol leveleit küldöztette. Sokfelé jártam, de a görögök kedvessége és természetessége magával ragadott, utána olvastam, a sors éppúgy megtépázta őket, mint a magyarokat, a törökök nem kímélték, belső viharok miatt százezrek menekültek el annak idején, sokan éppen hozzánk. Az ógörögökről és gyilkos harcaikról még többet tudunk, Homérosz, Szophoklész és filozófusaik által, évszázadok távlatából tekintenek ránk az emberi gondolkodás csúcspontjairól. Ültem a teraszon, s elhatároztam, hogy otthon újra előveszem, és belemélyedek a görög klasszikusokba, lejátszom a nagy Fellini-filmet, a Satyricon-t, ami az ember és kultúra elenyészésének – de elpusztíthatatlanságának is – drámai víziója. Elutazás előtt, itthon, találomra betettem egy vékony könyvet a bőröndömbe, esős időben legyen mivel eltölteni az időt. Eső ugyan nem volt, de a forró napról árnyékba menekülve olvasni kezdtem:

Kedves szerkesztő úr!

Ön azt kérdezte tőlem, mi lesz regényem témája, amelyet a Hétnek írok. Minden, ami nekem kedves, és minden, amit eddig meg nem írtam, mert nem írhattam: dolgok, amelyek évtizedek óta élnek bennem, de írni róluk a körülmények, eleven emberek s még nyitott sebek miatt nem volt illendő. Gondolatok, melyek egy félig-meddig remetéskedő ifjúnak éji magányában teremnek, midőn hajnalban, a kávéházban már takarítani kezdenek, amelyek az utcán, bálban, színházban történnek, midőn az oszlop mellett állunk félig elrejtve. Emberi arcok, alakok, amelyek mellettünk elsuhanhatnak; ismerősök, ismeretlenek: ostobák és okosak találkája, tolvajok és hamispénzverők gyülekezete, a becsületes ember, mint fehér holló, ellenben több ékszerrel és erkölccsel kalmárkodó úr és hölgy; a pesti vásár, amint valaki az ablakon át nézi a dolgokat.

És ott, az Égei-tenger partján belemé-
rültem a hajdanvolt pesti magyar író ol-
vasatába, a klasszikusok felsejlő hajójá-
hoz, ide, a végtelen víz mellé, a partra
nagyon természetes egyszerűséggel állott
be a vörös postakocsi, rajta mulandó
szépségű lepkesorsú lányok, asszonyok,
nagyravágyó uracsok, esendő emberek,
kiknek sorsát márványszavakba úgy fog-
lalta írójuk, akár Odüsszeust emelte fö-
lénk a nagy görög. Versenyre kelt a ten-
ger morajlásával és a hősi eposzok hexa-
metereivel a nagy magyar író, Krúdy
Gyula csodálatos zengésű magyar nyelve
és hangulatvilága. Örök a mulandóság-
ban, mint ahogy Homérosz is az az
Odüsszeiában: Krúdy a Szindbádban
emelte égi magaslatra az esendő embere-
ket, miközben hervadó pesti hölgyeket,
kallódó férfiakat, pörköltillatú kiskoc-
sok és garniszállók világában megeleve-
nedő magyar sorsokat vetett papírra.

Itthon a hatvanas évek hűvös társa-
dalmi klímájában a magyar olvasó
Krúdy történeteivel szabadult ki a szigo-
rú valóság világából. Amikor Huszárik
Zolitól megkérdeztem, miért viszi filmre
a Szindbádot, azt felelte: – Ebből az ide-
gen, hideg életből Krúdy zsenije irányt
mutat az érzelmek és a napi kisélet fon-
tosságának felismerésében.

A Szindbádban, nagyszerű filmjében
sikerült Latinovits Zoltán személyében
megtalálnia a magyar Odüsszeust, aki
ugyan nem királyi személyt alakít, de a
nők előtt ő az élet királya, ami a legtöbb
egy férféletben...

A Magyar Rádióban Török Tamás
rendező sokszor szólaltatta meg történe-
teit, nagyon sokan hallgatták *Krúdy-fan-
tázia* című hangjátékait. Latinovits ezek-
ben is kulcsszerepeket kapott.